

УДК 336.22

ЗАХАРЧУК С.С.

м. Житомир

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ

Анотація. У статті викладено результати досліджень у сфері підвищення ефективності фінансових важелів в частині податкового планування. Проаналізовано наукові праці вчених і фахівців у цій сфері, визначено напрями податкового планування в умовах макромоделі фіскального сектору України.

Ключові слова: фінансові важелі, податкове планування, бюджетне планування, фіскальний простір, податкові надходження.

Аннотация. В статье изложены результаты исследований в сфере повышения эффективности финансовых рычагов и налогового планирования в частности. Проанализированы труды учёных и специалистов в данной сфере, определены направления налогового планирования в условиях макромодели фискального сектора Украины.

Ключевые слова: финансовые рычаги, налоговое планирование, бюджетное планирование, фискальный сектор, налоговые доходы.

Abstract. This article presents the results of research in the field of improving the efficiency of financial leverages in terms of tax planning. The scientific works of scientists and experts in this field were analyzed, the directions of tax planning in a macromodel fiscal sector of Ukraine were determined.

Key words: financial leverages, tax planning, budgeting, fiscal space, tax revenues.

Постановка проблеми. За наявних глобалізаційних процесів і негативних наслідків світової фінансової рецесії в економіках країн світу актуальною є проблема зміцнення позицій України в міжнародному господарстві, пошук шляхів відродження її виробничого потенціалу, подальшого проведення перетворень у соціально-економічній сфері, реформування фінансової системи, зростання ролі макроекономічного регулювання розвитку економіки. Посилення на сучасному етапі ролі макроекономічного регулювання розвитку національного господарства обумовлює необхідність удосконалення принципів і методів реалізації державної та регіональної соціально-економічної політики. Недостатньо розвинена інфраструктура ринку України потребує реформування системи макроекономічного управління фінансовими потоками держави для забезпечення стабілізації її національного господарства й економічного зростання. Це включає оптимізацію бюджетного та податкового планування. Саме тому пошук нових та оптимізація вже відомих фінансових важелів макроекономічного регулювання розвитку національного господарства у сучасних умовах функціонування економіки будь-якої країни є надзвичайно важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук концепції ефективного використання економічних, особливо фінансових важелів макроекономічного регулювання національного господарства для забезпечення сталих темпів соціально-економічного розвитку України та її регіонів триває й досі. У наукових працях лауреатів Нобелівської премії з економіки Р. Майерсо-

на, Дж. Неш, Д. Стігліца [1], Ф. фон Хайєка, Дж. Хікс та інших науковців. М. Енсен, Д. Мерфф, С. Йохансен, А. Хансен в своїх працях показали обмеженість ринкових механізмів вирішення фундаментальних стратегічних завдань суспільного соціально-економічного розвитку. Це обумовлює необхідність активізації наукових розробок з удосконалення механізмів макроекономічного регулювання розвитку національного господарства, механізмів фінансового регулювання соціально-економічних процесів та макроекономічного управління розвитком держави на основі діалектичного поєднання економічних (і як їх основної складової фінансових) та адміністративних методів.

Мета дослідження – визначити роль податкового планування як механізму фінансового регулювання в системі макроекономічних регуляторів економічного розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних інструментів регулювання макроекономічного розвитку держави є податкове планування, яке може бути у вигляді схем податкової оптимізації та схем податкової мінімізації. Відомі сучасній економічній науці ризики податкового планування поділено на два класи: ризики внутрішнього та зовнішнього середовища [2]. Найбільш істотними при цьому є ризики внутрішнього середовища країни, які поділено на кластери за рівнем розвитку.

Західні економісти М. Енсен і Д. Мерфі та інші вказують на можливість визначення впливу податкового та бюджетного планування на темпи економічного зростання певної держави, але їхні дослідження обмежуються виявленням впливу планування податкових

надходжень до бюджетів усіх рівнів в межах оцінки легальної податкової мінімізації. Специфічними принципами податкового планування є принципи: законності, оптимальності, конфіденційності, підконтрольності, комплексності, перспективності, природності [2].

Бюджетне планування в Україні здійснюється на коротко- і середньостроковий періоди і передбачає розроблення декількох варіантів проекту бюджету. Планування доходів державного бюджету є важливим елементом бюджетного процесу і базується на прогнозних макропоказниках соціально-економічного розвитку та засадах фінансового, бюджетного та податкового законодавства. Податково-бюджетна стратегія в частині планування доходів бюджету включає основні напрями і принципи реформування податкової системи.

Середньострокове бюджетне планування здійснюється в Україні шляхом підготовки та затвердження постановою Кабінету Міністрів України Прогнозу показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на три роки.

Процес бюджетного планування складається з таких етапів:

1. Отримання та накопичення інформації від зовнішнього користувача. Зовнішні користувачі (основні: Міністерство доходів і зборів України, НБУ, МЕРТ, Фонд державного майна України, НАК "Нафтогаз України", Державна служба статистики України, Державна казначейська служба України (ДКСУ), Рада міністрів АРК) надають необхідну інформацію до підрозділу Міністерства фінансів України у відповідному вигляді. Інформація накопичується та використовується за допомогою функції "Планування дохідної частини бюджету" за кожним джерелом доходів окремо, за допомогою методик на основі коефіцієнтів, нормативів, математичного моделювання.

2. Уточнення інформації. Якщо інформація потребує вдосконалення та/або уточнення, то вона повертається до відповідного користувача.

3. Планування дохідної частини бюджету за кожним джерелом доходів окремо. Планування після отримання остаточної інформації відбувається за кожною дохідною частиною державного та місцевих бюджетів, зважаючи на чинники, що впливають на плановий обсяг доходів (можливі зміни у податковому законодавстві, вплив загальноекономічної ситуації, інші). Дані цієї функції у подальшому використовують у процесі середньострокового бюджетного планування і макроекономічного прогнозування.

4. Реєстрація плану надходжень, прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку, у тому числі даних про надходження за джерелами фінансування бюджетів.

5. Формування загальної бази прогнозів на рік та в цілому трьохрічний період з поквартальною і місячною деталізацією.

6. Перевірка коректності введеної інформації.

7. Реєстрація кількох версій планових даних.

8. Коригування інформації бази прогнозів у автоматичному режимі, у тому числі у разі зміни бюджетної класифікації.

Планування дохідної частини бюджету за кожним джерелом доходів здійснюється таким чином:

1. Формування попереднього прогнозу доходів на підставі отриманих даних.

2. Використання алгоритмів на основі методик коефіцієнтів, нормативів, математичного моделювання.

3. Урахування методик визначення норм і нормативів на всіх рівнях у різні роки.

4. Планування за всіма розділами бюджетної класифікації та галузями національного господарства.

5. Коригування норм і нормативів, методів їх розрахунку.

6. Визначення планового обсягу доходів місцевих бюджетів за джерелами, що беруться до розрахунку трансфертів.

7. Планування дохідної частини бюджету за кожним джерелом надходжень окремо.

8. Визначення кореляцій між економічними показниками та можливість проведення факторного аналізу загалом по державі, у розрізі видів економічної діяльності і територій.

9. Реєстрація кількох версій прогнозів доходів бюджету.

10. Порівняльний аналіз планових і бюджетних даних, у тому числі з виконання планів за доходами.

Динаміка доходів зведеного бюджету України свідчить, що останніми роками відбувається їх зростання. У 2010 р. вони зросли на 15,2 % порівняно з попереднім роком і становили 314,5 млрд грн, а у 2011 р. зросли на 26,7 % до 398,6 млрд грн (табл. 1). У 2012 р. доходи зведеного бюджету України дорівнювали 445,5 млрд грн, що на 46,9 млрд грн, або на 11,8 %, більше за аналогічний період 2011 р.

Основним джерелом формування дохідної частини зведеного бюджету України є податкові надходження (табл. 1). Їх обсяг у 2011 р. становив 334,7 млрд грн, що на 42,8 % більше, ніж у 2010 р. (234,4 млрд грн); обсяг неподаткових надходжень у 2011 р. дорівнював 60 млрд грн, що на 18,7 % нижче відповідного показника попереднього року.

Протягом 2005–2011 рр. частка податкових надходжень у всіх доходах зведеного бюджету України коливалася у межах від 73,1 % у 2005 р. до 84 % у 2011 р., частка неподаткових надходжень – від 23,7 % у 2005 р. до 15,1 % у 2011 р. (табл. 2).

Податок на додану вартість (ПДВ) є найбільшим джерелом бюджетних надходжень. У доходах зведеного бюджету України його частка у всіх доходах протягом 2005–2011 рр. коливалася у межах від 25,2 % до 32,6 %.

Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО) є другим на сьогодні за величиною податком у доходах зведе-

Таблиця 1.

Динаміка доходів зведеного бюджету України, млрд грн

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Доходи зведеного бюджету	134,2	171,8	219,9	297,9	273,0	314,5	398,6	445,5
Податкові надходження,	98,1	125,7	161,3	227,2	208,1	234,4	334,7	360,6
у тому числі:								
податок на доходи фізичних осіб	17,3	22,8	34,8	45,9	44,5	51,0	60,2	68,1
податок на прибуток підприємств	23,5	26,2	34,4	47,9	33,0	40,4	55,1	55,8
податок на додану вартість	33,8	50,4	59,4	92,1	84,6	86,3	130,1	138,8
акцизний податок	7,9	8,6	10,6	12,8	21,6	28,3	33,9	38,4
Неподаткові надходження	31,8	40,5	48,6	60,5	58,4	73,8	60,0	80,9
Інші доходи	4,3	5,5	10,1	10,2	6,5	6,2	3,9	4,0

Складено за даними: ДННУ "Академія фінансового управління" [Електронний ресурс]. "Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.

Таблиця 2.

Динаміка структури доходів зведеного бюджету України, %

Рік	Податкові надходження					Неподаткові надходження	Інші доходи
	Усього	З них:					
		ПДФО	ППП	ПДВ	акцизний податок		
2005	73,1	12,9	17,5	25,2	5,9	23,7	3,2
2006	73,2	13,3	15,2	29,3	5,0	23,6	3,2
2007	73,3	15,8	15,6	27,0	4,8	22,1	4,6
2008	76,3	15,4	16,1	30,9	4,3	20,3	3,4
2009	76,2	16,3	12,1	31,0	7,9	21,4	2,4
2010	74,5	16,2	12,8	27,4	9,0	23,5	2,0
2011	84,0	15,1	13,8	32,6	8,5	15,0	1,0
2012	80,9	15,3	12,5	31,2	8,6	18,2	1,0

Складено за даними: ДННУ "Академія фінансового управління" [Електронний ресурс]. "Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.

ного бюджету України. Його питома вага коливалася упродовж 2005-2011 рр. від 12,9% до 15,1%. У 2011 р. частка податку з доходів фізичних осіб у доходах зведеного бюджету знизилася на 1,1% порівняно з 2010 р.

У структурі доходів зведеного бюджету України податок на прибуток підприємств (ППП) посідав з 2009 р. за обсягом третє місце після ПДВ та ПДФО. З 2005 р. до 2008 р. частка ППП у доходах зведеного бюджету України коливалася у межах від 17,5% до 16,1%. У той період ППП був другим за обсягом після ПДВ джерелом бюджетних надходжень. З 2009 р. по 2011 р. частка ППП в усіх доходах ЗБУ коливалася в межах від 12,1% до 13,8%. Зменшення частки ППП у 2009–2011 рр. у структурі бюджетних доходів передусім пов'язано зі значним зменшенням надходжень від ППП порівняно з іншими податками.

З рис. 1 бачимо, що у 2010 р. податкові надходження у 2010 р. становили 74,5% у загальних надходженнях зведеного бюджету України, а у 2011 р. – зросли до 84,0%. У свою чергу неподаткові надходження зведеного бюджету України у 2010 р. дорівнювали 23,5% у загальних надходженнях, а у 2011 р. знизилися до 15,0%.

Частка податкових надходжень у доходах бюджетів змінилася у зв'язку з набранням чинності у 2011 р. Податкового кодексу України, завдяки котрому відбулися зміни у частині адміністрування податків та ста-

вок оподаткування, які вплинули на формування податкових надходжень бюджетів усіх рівнів та їх структуру. Основні зміни пов'язані зі:

- зменшенням ставки оподаткування ППП;
- зміною шкали оподаткування доходів фізичних осіб із плоскої на малопрогресивну;
- перенесенням рентної плати з неподаткових надходжень до податкових;
- підвищенням ставок акцизного податку (АП);
- запровадженням автоматичного відшкодування ПДВ;
- скасуванням низки малоефективних податків (зменшено кількість податків та зборів: загальнодержавних – з 29 до 18, місцевих – з 14 до 5).

Зміни також відбулися у структурі податкових надходжень. У 2011 р. питома вага ПДФО у податкових надходженнях зведеного бюджету України становила 18%, що на 3,8% нижче, ніж у попередньому році; питома вага ППП – 16,5%, що на 0,7% нижче, ніж відповідний показник попереднього року; питома вага акцизного податку – 10,1%, що на 2% нижче відповідного показника минулого року; у свою чергу ПДВ зріс на 2,1% – з 36,8% у 2010 р. до 38,9% у 2011 р. (рис. 2).

Поряд зі зміною структури доходів зведеного бюджету України у 2011 р. спостерігалася зміна питомої ваги доходів зведеного бюджету у ВВП (табл. 3).

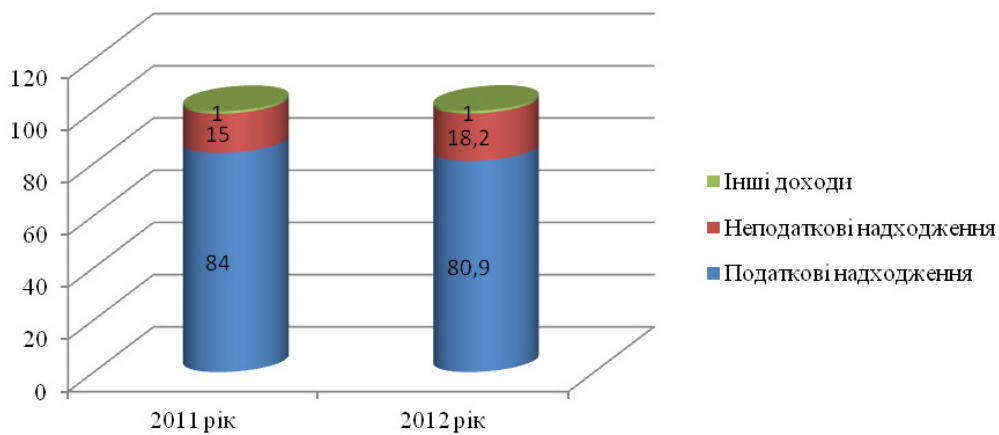

Рис. 1. Структура надходжень зведеного бюджету України у 2011-2012 рр.

Складено за даними: ДННУ “Академія фінансового управління” [Електронний ресурс]. “Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.”

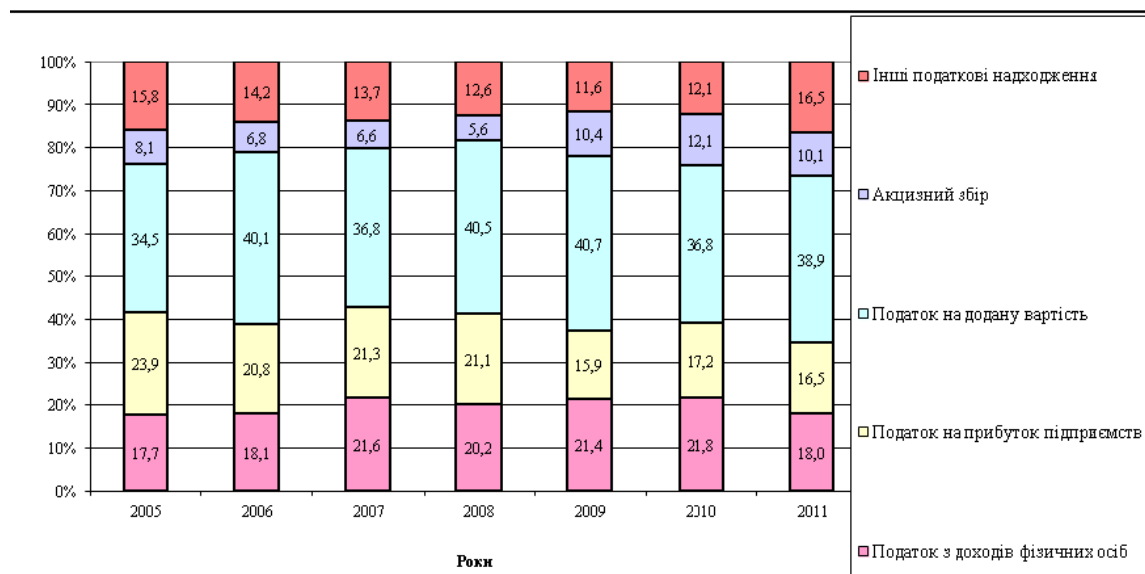

Рис. 2. Динаміка структури податкових надходжень зведеного бюджету України

Складено за даними: ДННУ “Академія фінансового управління” [Електронний ресурс]. “Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.”

Таблиця 3.

Динаміка частки доходів зведеного бюджету України у ВВП, %

Рік	Доходи зведеного бюджету								
	Усього	У тому числі:							
		податкові надходження						неподаткові надходження	інші доходи
		усього	з них:						
ПДФО	ППП		ПДВ	акцизний податок					
2005	30,4	22,2	3,9	5,3	7,7	1,8	7,2	1,0	
2006	31,6	23,1	4,2	4,8	9,3	1,6	7,5	1,0	
2007	30,5	22,4	4,8	4,8	8,2	1,5	6,7	1,4	
2008	31,4	24,0	4,8	5,1	9,7	1,4	6,4	1,1	
2009	29,9	22,8	4,9	3,6	9,3	2,4	6,4	0,7	
2010	29,1	21,7	4,7	3,7	8,0	2,6	6,8	0,6	
2011	30,6	25,7	4,6	4,2	10,0	2,6	4,6	0,3	
2012	31,6	25,6	4,8	4,0	9,9	2,7	5,7	0,3	

Складено за даними: ДННУ “Академія фінансового управління” [Електронний ресурс]. “Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.”

Частка податкових надходжень зведеного бюджету України у ВВП протягом 2011 р. зросла на 4 % порівняно з відповідним показником 2010 р. і становила 25,7 %, частка неподаткових надходжень знизилася на 2,2 % порівняно з попереднім роком до 4,6 %.

Відповідних змін зазнала питома вага основних бюджетоутворюючих податків у ВВП. Найбільшого значення за період 2005–2011 рр. у 2011 р. досягла частка ПДВ зведеного бюджету у ВВП. Вона становила 10,0 %, що на 2 % більше, ніж у 2010 р. Загалом протягом періоду 2005–2011 рр. вона коливалася в межах від 7,7 % до 10,0 % ВВП.

Основним джерелом надходжень ПДВ є податок на додану вартість із ввезених в Україну товарів, який у 2011 р. становив 96 млрд грн, або 7,3 % ВВП. Дещо менше коштів зведений бюджет України отримав від ПДВ із вироблених в Україні товарів: у 2011 р. його частка у ВВП становила 5,8 %. Відшкодування ПДВ зведеного бюджету у 2011 р. дорівнювало 3,3 % ВВП.

Можна зробити висновок, що у 2011 р. значно зросла фіскальна ефективність ПДВ, що пов'язано із запровадженням Податкового кодексу України і дало змогу покращити адміністрування ПДВ та підвищило фіскальну дисципліну.

Частка ПДФО у ВВП протягом 2005–2011 рр. коливалася від 3,9 % до 4,6 %. Так, у 2011 р. частка знизилася на 0,1 % до рівня 4,6 %. Частка акцизного податку у ВВП протягом 2005–2011 рр. коливалася від 1,8 % до 2,6 %.

Частка ППП зведеного бюджету у ВВП протягом 2005–2011 рр. коливалася в межах 5,3 % до 4,2 %. Найвищого значення за цей період вона досягла у 2005 р. (5,3 %), а найнижчого – у 2009 р. (3,6 %). У 2011 р. набрав чинності Податковий кодекс України, згідно з яким з 1 квітня 2011 р. ставка ППП знизилася з 25 % до 23 %. У тому році частка податку у ВВП зросла на 0,5 % порівняно з відповідним показником попереднього року.

Отже, незважаючи на зменшення ставки ППП, із введенням у дію положень Податкового кодексу України зросла фіскальна ефективність цього податку. Це пов'язано з удосконаленням адміністру-

вання та оптимізацією пільгового оподаткування ППП.

Зміни у податковому законодавстві та структурні коливання податкових надходжень зумовлені причинами, пов'язаними як зі змінами чинного законодавства, так і з соціально-економічним станом та економічним розвитком України. Відображенням соціально-економічних проблем можна пояснити змінами щодо об'єктів оподаткування, переглядом ставок і механізмів стягнення окремих податків. До таких проблем, що значно впливають на бюджетні відносини, слід віднести великий накопичений обсяг державного боргу, що зменшує можливості для маневрів у фінансуванні видатків і мінімізації дефіциту бюджету. Мінімізація темпів приросту боргу і відмова від великих кредитів надають можливість уникнути збільшення податкового навантаження на економіку в майбутньому. У свою чергу, динаміка видатків зведеного бюджету України протягом 2005–2011 рр. свідчить, що останніми роками відбулося їх зростання майже втричі: з 141,7 млрд грн у 2005 р. до 416,9 млрд грн у 2011 р. Видатки зведеного бюджету у 2011 р. збільшилися порівняно з попереднім роком на 10,3 %, або на 39,1 млрд грн.

Серед загальноприйнятих методів середньострокового прогнозування доходів та видатків бюджету вирізняють експертний метод, детерміністичний метод, прогнозування на основі моделей з використанням динамічних часових рядів та економіко-математичне моделювання.

Комбінуючи різні методи прогнозування, вдається досягти вищої точності прогнозів. Здійснено прогнозування доходів зведеного бюджету за допомогою кількох методів, зокрема економетричного, на основі макроекономічних залежностей, екстраполяційного підходу на основі методу експоненціального згладжування та трендового (графічного) методів прогнозування.

Для прогнозування за допомогою економетричного методу на основі макроекономічних залежностей використовуємо макромодель фіскального сектору України, що має вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} Doh\_ZB_t = PPP_t + PDFO_t + PDV_t(PDV\_vur_t + PDV\_vv_t - BV\_PDV_t) + AP_t + In_t \\ Vud\_ZB_t = ZF_t + Ob_t + GP_t + ED_t + ONPS_t + KG_t + OZ_t + DFR_t + Os_t + SZSZ_t \\ Def\_ZB_t = Doh\_ZB_t - Vud\_ZB_t; \\ PPP_t = f(FR_t, VVP_t, St\_nom\_PPP_t); \\ PDFO_t = f(PDNP_t, FOP_t); \\ PDV\_vur_t = f(VVP_t, St\_nom\_PDV_t); \\ PDV\_vv_t = f(Im_t, K\_dol_t, St\_nom\_PDV_t); \\ BV\_PDV_t = f(VVP_t, Ex_t, K\_dol_t, St\_nom\_PDV_t); \\ AP_t = f(AP_{t-1}, IC_t, IV_t) \end{array} \right.$$

де Doh_ZB_t – доходи зведеного бюджету України;
 PPP_t – податок на прибуток підприємств;
 $PDFO_t$ – податок з доходів фізичних осіб;
 PDV_t – податок на додану вартість;
 PDV_vur_t – ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг);
 PDV_vv_t – ПДВ із ввезених на територію України товарів (робіт, послуг);
 BV_PDV_t – бюджетне відшкодування ПДВ;
 AP_t – акцизний податок;
 In_t – інші доходи зведеного бюджету;
 Vud_ZB_t – видатки зведеного бюджету України;
 ZF_t – видатки на загальнодержавні функції;
 Ob_t – видатки на оборону;
 GP_t – видатки на громадський порядок, безпеку та службу владу;
 ED_t – видатки на економічну діяльність;
 $ONPS_t$ – видатки на охорону навколишнього природного середовища;
 KG_t – видатки на житлово-комунальне господарство;
 OZ_t – видатки на охорону здоров'я;
 DFR_t – видатки на духовний та фізичний розвиток;
 Os_t – видатки на освіту;
 $SZSZ_t$ – видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення;
 Def_ZB_t – дефіцит зведеного бюджету України;
 FR_t – фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств, які одержали прибуток;
 VVP_t – валовий внутрішній продукт;
 $St\_nom\_PPP_t$ – номінальна ставка податку на прибуток підприємств;
 $PDNP_t$ – податок на доходи найманих працівників;
 FOP_t – фонд оплати праці;
 $St\_nom\_PDV_t$ – номінальна ставка ПДВ;
 Im_t – імпорт товарів і послуг;
 K_dol_t – курс долара США;
 Ex_t – експорт товарів і послуг;
 IC_t – індекс споживчих цін;
 IV_t – індекс цін виробників.

Макромодель фіскального сектору України містить три тотожності та шість регресійних рівнянь. Регресійні рівняння макромоделі показують вплив екзогенних факторів на основні бюджетоутворюючі податки бюджету. Головними такими факторами є: для ППП фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств, які одержали прибуток, ВВП та номінальна ставка податку на прибуток підприємств; для ПДФО – податок на доходи найманих працівників та фонд оплати праці; для ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) – ВВП та номінальна ставка

ПДВ; для ПДВ із ввезених на територію України товарів (робіт, послуг) – імпорт товарів і послуг, курс долара США та номінальна ставка ПДВ; для бюджетного відшкодування ПДВ – ВВП, експорт товарів та послуг, курс долара США та номінальна ставка ПДВ; для акцизного податку – надходження від акцизного податку за попередній період, індекс споживчих цін та індекс цін виробників.

На основі постанови Кабінету Міністрів України "Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основних макроекономічних показників економічного і соціального розвитку України на 2013 та 2014 роки" від 31.08.2011 № 907, планових показників податкових надходжень у 2012 р. за звітами ДКСУ та зазначених залежностей можна здійснити прогноз бюджетоутворюючих податків зведеного бюджету України на середньострокову перспективу на 2013–2015 рр. за песимістичним та оптимістичним сценаріями.

Для підвищення надійності прогнозу крім модельних доцільно додатково використовувати ще декілька методів (трендовий, експоненціального згладжування), які дадуть змогу сформувати середньостроковий консенсус-прогноз доходів зведеного бюджету України.

Висновки. Отже, податкове планування та його складова – податкова мінімізація – мають вплив на темпи економічного зростання в державі, а темпи економічного зростання прямо пропорційно залежать від розміру економії фондів суб'єктів господарювання в результаті податкової мінімізації. Значний вплив на ефективність зміни розміру ставок податків і зборів має стан національного господарства на момент проведення бюджетно-податкової реформи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стиглиц Д.Ю. Глобализация: тревожные тенденции / Пер. с англ. Г.Г. Пирогова. – М.: На-циональный общественно-научный фонд, 2003. – 304 с.
2. Сунцова О.О. Оцінка податкової конкуренції як чинника регіонального розвитку // Теория и практика экономики и предпринимательства: Материалы V Юбилейной Международной научно-практической конференции (Алушта, 5-7 мая 2008 года). – Алушта. – 2008. – С. 91-92.
3. World Economic Outlook: October 2008: Financial Stress, Downturns and Recoveries. Woshinton D.C.: International Monetary Fund/www.wbank.org.
4. Академія фінансового управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ndfi.minfin.gov.ua>.